

NOTE DE LECTURĂ

Loredana Cornelia Boșca, Lucia Ovidia Vreja (coord.), *Filosofie și Economie. Teme și realități contemporane*, Editura ASE, București, 2015, 438 p.

Ca urmare a colaborării durabile dintre membrii Departamentului de Filosofie și Științe Socioumane din Academia de Studii Economice, al cărui director este prof. univ. dr. Vasile Macoviciuc și cei ai Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, condus de acad. Alexandru Surdu, vicepreședinte al Academiei Române, și cu aportul unui număr semnificativ de cadre didactice universitare din Academia de Studii Economice, a fost editat volumul colectiv *Filosofie și Economie. Teme și realități contemporane*. Apărut la Editura Academiei de Studii Economice din București, sub coordonarea Loredanei Cornelia Boșca și a Luciei Ovidia Vreja, volumul a izbutit într-adevăr, în acord cu profilul cercetării și cu preocupările autorilor, „să stimuleze inițiative de colaborare pe teme diverse și liber alese, astfel încât să se obțină – fără planuri inițiale rigide – un relief coerent, mozaicat, neînhibat, al zonelor de confluență și complementaritate ce pot constitui direcții încurajatoare pentru viitoare proiecte teoretice inter-, pluri- și transdisciplinare”¹.

Volumul este structurat în trei grupaje de text. Primul, intitulat *Homo oeconomicus: ipostaze teoretico-metodologice*, conține texte care au reușit, într-o abordare speculativă, să expliciteze paradigma *homo oeconomicus* și a filosofiei sale de viață în afara discursului specializat al științelor economice. Alexandru Surdu, în articolul *De la economia politică la politica economică*, pune, cu o ironie dublată de o reală îngrijorare, un diagnostic „filosofic” bolilor de care suferă discursul despre economia actuală și care afectează în mod direct realitățile trăite: „asistăm, fără a face noi înșine experimente pe oameni, la existența simultană a societăților neorganizate încă economic, a teoriilor economiologice, adesea futuriste (*horribile dictu*), a practicilor economico-politice, normale, agrare, industriale și comerciale, dar și a politicilor economice favorabile unor grupuri și dezastruoase pentru altele, ca și la evenimente economice cu implicații evident apocaliptice”². La rândul său, Alexandru Boboc, în articolul *Homo oeconomicus ca tip uman și formă de viață*, ne propune o

¹ L. C. Boșca și L. O. Vreja (coord.) , *Filosofie și Economie. Teme și realități contemporane*, București, Editura Academiei de Studii Economice, 2015, p. 9.

² *Ibidem*, p. 18.

analiză a „tipurilor fundamentale (*Grundtypen*) ideale ale individualității” (omul teoretic, omul economic, omul estetic, omul social, omul *ca* putere și omul religios), concepute ca «procedee ideal-tipice» (*ideal-typische Verfahren*) de către Eduard Spranger, pe fondul teoretico-metodologic mai larg al „problemei individualității spirituale”. Valentin Cojanu, în *Interesul propriu și modernitatea lui „homo oeconomicus”* analizează „teoria interesului propriu”, punând la îndoială realismul ipotezei de adoptare a propriului interes ca principiu de organizare a activității economice, în lumina criticilor pe care disciplina economică însăși le-a generat, dar mai ales din punctul de vedere al interpretărilor filosofice curente ale persoanei raționale de tip economic. Într-un registru diferit și în condițiile inexistenței unei cercetări aplicate a temei, Nicolae Georgescu lansează, în *Argumentul economic la Eminescu*, o serie de interogații cu privire la așa-zisa „nepricepere absolută” a lui Eminescu în materie de economie politică, ignoranță reclamată de contemporanii săi. Volumul continuă cu articolul lui Sergiu Bălan, *Omul economic – agent rațional și ființă culturală*, în care autorul ne prezintă două modele explicative ale comportamentului economic uman și ale fenomenelor legate de alegerile și deciziile economice care pot fi identificate în antropologia economică: ideea individului motivat de interesul propriu egoist și ideea individului ca ființă morală, culturală. Tot în cheie culturală, articolul Loredanei Cornelia Boșca, *Critica economiei convenționale și a paradigmei homo oeconomicus în filosofia economiei islamice* analizează și infirmă pretenția economiștilor islamici de a fi oferit o paradigmă alternativă celei occidentale (*homo islamicus*), concluzionând că proiectul utilizării surselor ontologice și epistemologice islamice în determinarea cadrului sistemului de valori economice, a dimensiunii operaționale a economiei și a normelor comportamentale ale musulmanilor nu s-a concretizat deocamdată. Grupajul este completat de traducerea realizată de Niculae Sârbu-Ionescu, *Sfântul Ioan Damaschin. Capitole filosofice. Capitolul III. Despre filosofie*, prilejuindu-ne un parcurs inedit în semnificațiile termenului „filosofie” la Damaschin: filosofia, în dimensiunea sa practică, trebuie să includă și economia. La rândul său, Claudiu Baciuc, în *Aspecte ale libertății ca exteriorizare de sine a persoanei la Hegel* ne familiarizează cu tematica proprietății ca expresie a libertății în viziunea gânditorului german: „Libertatea autentică a omului este libertatea de care omul este conștient, iar omul este conștient de această libertate atunci când omul se are pe sine, când este propriul stăpân din toate punctele de vedere. A atinge o asemenea condiție este un rezultat al unei evoluții îndelungate, evoluție pe care Hegel a expus-o în *Fenomenologia spiritului*”³. Mai departe, Viorella Manolache și Henrieta Anișoara Șerban, în *Filosofie politică și economie. Trei perspective: Foucault – Žižek – Lyotard*, lansează o incitantă „triplă ecuație cu rol de ipoteză”: „reglarea puterii și guvernamentalitatea politicilor sunt dependente de grila controlată de instrumentele de lucru ale lui *homo oeconomicus* (M. Foucault); ordinea lumii recurge la un tip de subiectivitate caracterizată prin coeficientul de moralitate și de temporalitate specifice (S. Žižek); schimbarea ordinii globale reclamă un efect libidinal (Jean Fr. Lyotard)”⁴.

³ L.C. Boșca și L.O. Vreja (coord.), *Filosofie și Economie. Teme și realități contemporane*, București, Editura Academiei de Studii Economice, 2015, p. 105.

⁴ *Ibidem*, p. 119.

În altă ordine de idei, Titus Lateș analizează *Relevanța lui Charles Sanders Peirce în economie*, considerând că viziunea acestuia asupra procesului evoluționist tripartit (*tychasm, anacasm și agapasm*), aplicată economiei, a dat naștere economiei evoluționiste, teoria semnelor și pragmatismul acestuia continuând să aibă ecou în cele mai neașteptate ramuri și aplicații ale economiei. Ion Tănăsescu, în *Intenționalitățile la Brentano*, identifică și dezvoltă două aspecte esențiale ale intenționalității brentaniene în care acesta se detașează în mod clar de tradiție, iar Mihai D. Vasile, în *Sigmund Freud și consistența filosofică a psihanalizei* ne reamintește faptul că opera lui Freud stă la originea unor noi dezvoltări în știința despre suflet, cea mai tare confirmare a consistenței construcțiilor freudiene venind din partea neuroștiințelor actuale. Reorientându-ne spre nucleul tare al disciplinelor economice, Răzvan Zaharia abordează „filosofia marketingului” din mai multe puncte de vedere: ca teorie a marketingului, echivalentă cu *marketing concept*, ca paradigmă dominantă la un anumit moment, ca filosofie a afacerilor sau a managementului, familiarizându-ne cu fundamentele filosofice ale teoriei generale a marketingului, iar regretatul profesor Dorel Ailenei, analizând problema predictibilității în știința economică, se anunța încrezător că „ceea ce nu se poate rezolva acum datorită limitelor noastre de cunoaștere, se va rezolva în viitor, predictibilitatea fiind un deziderat al unor cercetători lucizi care împărtășesc avertismentul lui Ian Stewart: „E mai bine să fim conștienți de limitările noastre decât să trăim într-un paradis al nebunilor”⁵. Ultimul text al grupajului îi aparține lui Ionuț Anastasiu care urmărește implicațiile „paradigmei interacționismului simbolic în științele sociale” constituită ca replică la adresa acelor orientări sociologice interesate cu preponderență de analiza sistemelor sociale.

Al doilea grupaj de texte al volumului, intitulat *Multiculturalism și globalizare economică*, se axează pe analiza acelor realități socio-economice cu care specialistul în filosofie și economie se confruntă astăzi: „globalizarea economică și implicațiile sale în plan cultural și uman; perspectiva postmodernă asupra valorilor tradiționale și moderne; tensiunile dintre pluralitatea culturilor și recente strategii de dezvoltare durabilă; specificitatea experiențelor istorice locale și, evident, a spațiului românesc etc”⁶. Acesta debutează cu analiza logicii societale dominante a Uniunii Europene întreprinsă de Dumitru Miron, care identifică o multitudine de disfuncționalități și asimetrii în mecanismele de guvernare și funcționale ale UE, propunând și o serie de măsuri necesare pentru remedierea situației la nivelul percepției și acțiunii. Dinspre filosofia culturii, Grigore Georgiu ne propune o analiză a problematicei culturale a globalizării, punând accent pe interogații esențiale despre schimbările declanșate în universul cultural de noile tehnologii și practici economice, de criza identității culturale și de apariția „pieței globale a bunurilor simbolice”. În *Abordări teoretice despre mecanismele subdezvoltării*, Andrei Josan expune detaliat cele trei tendințe intelectuale distincte ale teoriei dependenței care au pus sub semnul întrebării validitatea teoriilor dominante printr-o critică atât a gândirii neoclasice, cât și a celei marxiste clasice. În articolul *Schiță sumară, cu digresiuni, pentru o istorie tipologică a spațiului*, Viorel

⁵ *Ibidem*, p. 150.

⁶ L.C. Boșca și L.O. Vreja (coord.), *Filosofie și Economie. Teme și realități contemporane*, București, Editura Academiei de Studii Economice, 2015, p. 9-10.

Vizureanu prezintă o „schiță sumară, cu digresiuni, pentru o istorie tipologică a spațiului”, plecând de la concepția lui Timothy W. Luke și Zygmunt Bauman care identifică trei mari „figuri” ale spațiului în istoria umanității: spațiul „arhaic”, spațiul „modern” și spațiul „postmodern”, pentru a circumscrie ceea ce autorul numește „noua spațialitate” a globalizării. Articolul Luciei Ovidia Vreja, *Dezvoltarea durabilă ca problemă strategică*, ne introduce într-o altă tematică, actuală, a „triplei linii de bază” a dezvoltării durabile: economică, socială și de mediu, identificându-i trăsăturile și punctându-i relevanța ca problemă strategică. Articolul lui Ștefan-Dominic Georgescu, *Cultura română în contextual european actual*, analizează statutul și specificitatea culturii române în Europa de astăzi, considerând că manifestarea acesteia la nivel internațional trebuie să depășească un dublu impas: lipsa de organizare a culturii în forme specifice unei culturi mature și modalitatea învechită de a înțelege relația dintre tradiție și modernitate. La rândul său, în aceeași cheie tematică, articolul lui Mihai Popa, *Spațiul cultural românesc și globalizarea* consideră că „spațiul” cultural românesc poate fi explorat și valorificat în contextul modernității și al tendinței de globalizare (informațională, economică), concluzionând că diversitatea și sinteza creatoare nu pot fi ignorate în cadrul general al teoriilor social-istorice. Analiza raportului dintre modernitate și tradiționalism, de data aceasta în societatea românească, este adâncită de articolul Mariei Mureșan și completată de studiul lui Mihail Oprețescu despre rolul instituțiilor economice în procesul de modernizare în România, în perioada 1859-1914. În alt registru, Carmen Nadia Ciocoiu și Claudiu Cicea urmăresc „impactul economiei digitale asupra mediului și nivelului de trai”, prin analiza principalelor cercetări în domeniu, introducându-ne în problematica „economiei digitale” specifică societății informaționale, evidențiind lacunele studiilor elaborate pe acest subiect până în prezent. Marius Dobre, în *Considerații filosofico-psihologice asupra naționalismului rusesc*, aduce în atenție câteva stereotipuri occidentale cu privire la Rusia: *calea rusă*, Rusia cu o misiune universală, cu valori naționale și specificități unice, cu geniul propriu fondat pe viziunea sa religioasă asupra lumii, cu originalitatea organizării sale sociale. Grupajul se încheie cu un incitant articol, semnat de Octavian-Dragomir Jora, *Premiile Nobel pentru economie, într-o hermeneutică libertară (2007-2014): despre civilizația dialogului epistemic în cultura economică recentă*, ce abordează modele și modelele din „economie” Premiilor Nobel.

Cel de-al treilea grupaj, *etică și economie* reunește, din perspectiva coordonatoarelor volumului, „acele texte care studiază, dincolo de dimensiunea eticii filosofice și a meta-eticii, modalitățile prin care cugetarea filosofică oferă deschideri necesare pentru abordarea practicilor economice – fie acestea de marketing, management, publicitate etc. – din perspectiva consecințelor asupra ființei umane în integralitatea sa. Fondul interogativ latent al acestor texte, cu o dimensiune empirică mult mai accentuată, îndeamnă la reconsiderarea structurilor conceptuale cu generalitate filosofică: deși par speculații fără utilitate imediată, arhitecturile ideatice care au marcat istoria gândirii umane reușesc să întemeieze strategii și discursuri prin care ființa umană își gestionează efectiv viața cotidiană – individuală și colectivă – în

toate dimensiunile sale”⁷. În acest sens, Ion Popa și Cristina Vlăsceanu radiografiază întreaga paletă de „tendințe actuale în practicile de succes ale managementului resurselor umane”, subliniind importanța managementului resurselor umane. În continuare, Vasile Deac și Cosmin Dobrin, în articolul *Sistemul de norme și valori al managerilor – element fundamental în managementul strategic al organizației*, își centrează analiza pe două aspecte esențiale: conținutul managementului strategic al organizației și Codul de guvernanta corporatistă, iar Dan Crăciun elucidează dificultățile legate de înțelegerea conceptului de CSR în cadrul eticii afacerilor, punând accent și pe contestarea acestuia în contextul mai larg al discuției despre responsabilitatea morală a corporațiilor. Tot din perspectiva eticii afacerilor, Dragoș Bîgu ne prezintă „o perspectivă etică asupra relațiilor personale” centrată pe analiza locului imparțialității în cadrul teoriilor etice fundamentale și a rolului relațiilor personale în contextul unei teorii deontologice, scopul fiind acela de a identifica și delimita categoriile de relații personale care generează obligații morale și de a examina în detaliu natura acestor obligații. La rândul său, Minodora Ursăcescu prezintă rezultatele studiului său empiric, realizat în patru companii cu capital privat din România, asupra cadrului conceptual și normativ și asupra reglementărilor internaționale în domeniul RSC și Green IT, studiu care analizează nivelul de maturitate atins în utilizarea practicilor economice responsabile din domeniul informatic. Un alt concept aflat în atenția specialiștilor români este cel de *leadership*. În acest sens, Mariana Nicolae ne familiarizează cu terminologia, cadrul conceptual și realitățile *leadership*-ului, realizând și o interesantă analiză asupra terminologiei referitoare la universități și asupra influenței începuturilor Universității din Paris asupra culturii organizaționale academice de azi. Același concept este analizat de Alexandrina Deaconu dintr-o perspectivă diferită, mai precis în funcție de *stereotipul* de gen ca și construct social în dinamică, conchizând că aptitudinile de leadership cerute în viitor vor apărea prin dezvoltarea unei combinații a trăsăturilor masculine și feminine, implicând gândire strategică, aptitudini de comunicare și pricepera de relaționare cu cei din jur. Interesant este și studiul lui Octavian Rujoiu despre utilizarea celebrităților în publicitate, evidențiind aspectele pozitive și negative cu privire la acest fenomen și la impactul asupra consumatorului. Grupajul se încheie articole ce au ca temă analizei spațiului economic românesc. În *Idealul panromânesc și dezvoltarea economică a țării*, articol intitulat astfel după lucrarea cu aceleași nume a economistului Paul Sterian, Dragoș Popescu prezintă o sinteză a viziunii primei generații a unității politice a tuturor românilor privind viitorul economic al României Mari. La rândul său, Ion Vorovenci, reflectând asupra actualității gândirii economice a lui Mihai Eminescu, consideră că acesta a înțeles mai bine decât mulți alții realitățile mediului economic și transformările suferite de spațiul românesc tradițional, în cea de-a doua parte a secolului al XIX-lea. În prelungirea preocupărilor care vizează gândirea lui Eminescu se află și ineditul articol care încheie volumul, *Eminescu despre „nestabilitate” la români și patologia moravurilor publice*, în care Vasile Macoviciuc

⁷ L.C. Boșca și L.O. Vreja (coord.), *Filosofie și Economie. Teme și realități contemporane*, București, Editura Academiei de Studii Economice, 2015, p. 10.

lămurește semnificațiile acestui concept: „Nestabilitatea este un nume generic folosit pentru a identifica agregarea negativă a efectelor care modifică straturile profunde ale societății (...) legitimat de evidențe psiho-sociale (...), un veritabil construct ipotetic antrenat în/de structuri explicative (...). Nestabilitatea este, deci, atributul global, cumulat, al unui tip de societate dominată de principiul dezordinii și dezagregării”⁸, Eminescu articulând cuplul „stabilitate”-„nestabilitate” de „pivoți problematici” precum independența politică și puterea economică.

În concluzie, volumul și-a propus și a reușit să acorde atenție provocărilor și implicațiilor cu caracter filosofic ale realităților economice ale lumii contemporane, să pună în discuție dialectica și sensurile vieții sociale, scontând și izbutind să cuprindă în paginile sale și sugestii cu privire la liniile directoare ale strategiilor dezvoltării actuale. Se poate spune că arhitectura sa ideatică și-a atins cu prisosință scopul principal, mai precis acela de a acoperi largi câmpuri tematice, susținând abordările plurale ale cercetării științifice multidisciplinare sau de frontieră.

Ștefan-Dominic Georgescu

Adela Magdalena Ciobanu, Camelia Popa, *Boala psihică și eșecul social*, Editura Universitară, București, 2013, 141 p.

Cartea *Boala psihică și eșecul social*, realizată de către medicul psihiatru Adela Magdalena Ciobanu de la Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof. Univ. Dr. Al. Obregia” din București și de psihologul clinician Camelia Popa, cercetător la Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu Motru”, Academia Română, este structurată în șase capitole corelate.

Primul capitol al lucrării, intitulat „Noțiunea de boală psihică” prezintă, în rezumat, o serie de noțiuni de etiopatogenie (cauzalitatea tulburărilor psihice) și analizează rolul exercitat de unii factori psihosociale și de mediu în deteriorarea sănătății mintale.

Cel de-al doilea capitol, „Tulburările de personalitate și corelatele sociale disfuncționale ale acestora” ajută la înțelegerea implicațiilor sociale ale tulburărilor respective, decisivă atât pentru tratamentul acestora, cât și pentru rezolvarea problemelor pe care indivizii astfel diagnosticați le generează în planul relațiilor interpersonale și în funcționarea grupurilor sau a comunităților din care fac parte.

Cel de-al treilea capitol, „Factori sociali în depresie”, este consacrat analizei stresorilor care acționează în cazul pacientului depresiv. Această analiză poate oferi specialiștilor noi direcții psihoterapeutice și de asistență socială, în vederea

⁸ *Ibidem*, p. 416.

reducerii amplitudinii simptomelor depresive și a reintegrării pacienților în comunitate.

Cel de-al patrulea capitol, „Factori sociali în schizofrenie”, explică modul în care pacienții cu acest diagnostic pot eșua din punct de vedere social și profesional. Astfel, sărăcirea progresivă a vieții psihice, recăderile și acutizările periodice ale bolii antrenează stigmatizarea și marginalizarea persoanei bolnave de schizofrenie de către semenii și conduce, în cele din urmă, la eșecul social al acesteia.

Cel de-al cincilea capitol, „Reabilitarea socială a pacienților psihiatrici” examinează: reintegrarea persoanelor respective în rețelele familiale și sociale, stimularea factorilor de reziliență ai îmbolnăvirilor, dezvoltarea rețelelor comunitare de suport și, nu în ultimul rând, misiunea socială a medicului.

Cel de-al șaselea capitol al cărții, intitulat „Un studiu privind factorii psihosociale implicați în etiologia tulburărilor psihice” prezintă rezultatele cercetării efectuate pe un eșantion de 100 de pacienți internați în Spitalul de Psihiatrie „Prof. dr. Al. Obregia” din București. Stresorii psihosociale relevați în cercetare au fost interpretați din punct de vedere al frecvenței acestora, al corelației cu apariția anumitor boli psihice și cu diferite comorbidități (dependența de alcool, de cafea, de tutun sau de substanțe interzise/droguri).

Lucrarea *Boala psihică și eșecul social* reprezintă o invitație deschisă la o abordare interdisciplinară, complexă, a bolilor psihice. Relațiile interpersonale și grupale ale pacientului psihiatric, accentuarea trăsăturilor adaptative disfuncționale ale acestuia, sub influența factorilor adversivi psihosociale, precum și teza resocializării persoanelor cu probleme de sănătate mintală au devenit, mai nou, obiective ale unei ramuri noi a psihiatriei, așa numita „psihiatrie socială”, în care sunt invitați să-și investească propriile competențe nu doar medicii, ci și psihologii, sociologii și asistenții sociali.

Bogdan Ionescu

Camelia Popa, Adela Magdalena Ciobanu (coord.), *Psychiatry and Psychopathology – Practical Applications*, Lambert Academic Publishing, Saarbrücken, Germany, 2015, 216 p.

Lucrarea este destinată profesioniștilor din domeniul sănătății mintale, care doresc să asimileze informații de specialitate în limba engleză și să-și verifice, totodată, cunoștințele dobândite. Rezultat al colaborării dintre psihologi și medici psihiatri, lucrarea răspunde nevoii specialiștilor români de a obține locuri de muncă sau burse în străinătate. Este structurată în 26 de capitole corelate, care prezintă date științifice noi despre tulburările psihice ca entități nosografice, precum și

informații cu privire la unele problematice de actualitate ale psihopatologiei, respectiv adicțiile și disfuncțiile vârstei a treia.

Capitolul 1 cuprinde o analiză generală a dependenței de droguri. Sunt prezentate: tipurile de dependență, posibilele efecte ale alcoolismului, dependența de opioide și dependența de cocaină. Capitolul 2 înfățișează tulburările pervazive de dezvoltare, care afectează la nivel global toate sferile funcționării umane (autismul, sindromul Rett, tulburările copilăriei și sindromul Asperger). Capitolul 3 se referă la gerontopsihologie, subliniind faptul că evaluarea psihologică a persoanei în vârstă necesită o pregătire serioasă a psihologului clinician, care trebuie să posede cunoștințe multidisciplinare (psihologie, neurologie, gerontologie, psihiatrie). Capitolul 4 prezintă câteva modalități concrete de evaluare neuropsihologică a persoanelor în vârstă, în vederea stabilirii corecte a măsurilor terapeutice de recuperare și readaptare iar capitolul 5 înfățișează principiile psihoterapiei de grup pentru persoanele în vârstă. Capitolul 6 fixează cadrul conceptual al tulburărilor anxioase (tulburarea de panică cu agorafobie, tulburare de panică fără agorafobie, agorafobia fără istoric de panică, fobia specifică, fobia socială, tulburarea obsesiv-compulsivă, tulburarea de stres posttraumatic, tulburarea de stres acut, tulburările de anxietate generalizată, anxietatea survenită din cauza stării medicale generale, tulburarea de anxietate determinată de abuzul de substanțe și tulburarea de anxietate fără nicio altă specificație). Capitolul 7 descrie tulburările de conștiință și parametrii lor (detașarea de realitate, tulburările de memorie și dezorientarea). Capitolul 8 detaliază problematica tulburărilor de memorie, numite dismnezii, care includ hiperamneziile, amneziile și hipomneziile. Capitolul 9 analizează relația dintre tulburările psihice și patologia somatică. Astfel, în scopul diagnosticării legăturii dintre o tulburare mintală și o condiție somatică trebuie luat în considerare criteriul lipsei consumului de substanțe psihoactive; în plus, tulburarea mintală trebuie să fie consecința unei tulburări somatice diagnosticate și nu a unei demențe sau a unei alte afecțiuni psihiatrice. Capitolul 10 examinează tulburările senzoriale (hiperestezia, hipoestezia și agnozia), în timp ce capitolul 11 prezintă particularitățile tulburării bipolare (o afecțiune episodică, manifestată pe termen lung, cu un risc crescut de suicid). Capitolul 12 explorează caracteristicile tulburării delirante. În dezordinea psihică delirantă, în prim planul simptomatologic se impun iluziile nonbizare care persistă timp de cel puțin o lună. Dacă halucinațiile auditive sau vizuale nu sunt proeminente, în schimb, halucinațiile tactile sau olfactive legate de subiectul delirului pot fi prezente și proeminente. Capitolul 13 definește procesele afective ca manifestări atitudinale ale omului față de situațiile de viață și examinează psihopatologia afectivității. Capitolul 14 este destinat examinării tulburării depresive, în timp ce capitolul 15 se referă la tulburările disociative. În capitolul 16 al cărții sunt prezentate tulburările factice (afișarea voită de simptome psihologice și somatice), iar capitolul 17 continuă analiza tulburărilor somatice. Capitolul 18 oferă o imagine cuprinzătoare a tulburărilor de personalitate. Modelele de personalitate dezadaptative se construiesc în timp, în copilărie ele fiind numite tulburări de comportament. Următoarele

patru capitole ale cărții prezintă, în detaliu, cele mai întâlnite tulburări de personalitate (paranoidă, histrionică, narcisică și antisocială). Capitolul 24 este dedicat analizei disfuncțiilor sexuale, care implică un complex de factori (factorii hormonalii interacționează cu factorii psihosociali și cu cei neurobiologici), în timp ce capitolul 25 vizează evaluarea în clinică a disfuncțiilor sexuale. Ultimul capitol al cărții punctează principalele tulburări somatice și psihice asociate cu depresia.

Bogdan Ionescu